

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І  
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**  
**Кафедра економіки**

**«ЗАТВЕРДЖУЮ»**  
Декан економічного факультету  
\_\_\_\_\_ Анатолій ДІБРОВА  
“13” червня 2025 р.

**«СХВАЛЕНО»**  
на засіданні кафедри економіки  
протокол № 17 від “4” червня 2025 р.  
Завідувач кафедри  
\_\_\_\_\_ Вікторія БАЙДАЛА

**«РОЗГЛЯНУТО»**  
Гарант ОП «Економіка підприємства»  
\_\_\_\_\_ Тетяна ГУЦУЛ

***РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ***

**ЕКОНОМІКА РОЗВИТКУ**

|                  |                                                                       |
|------------------|-----------------------------------------------------------------------|
| Галузь знань     | С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини» |
| Спеціальність    | С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (С1.01 Економіка)»   |
| Освітня програма | «Економіка підприємства»                                              |
| Факультет        | економічний                                                           |
| Розробник:       | доцент кафедри економіки, к.т.н., доцент Чередніченко О.О.            |

Київ – 2025 р.

### Опис навчальної дисципліни «Економіка розвитку»

Економіка розвитку є практичною дисципліною, яка розглядає питання формування політичної і економічної стратегії зростання життєвого рівня, займається аналізом природи виникнення й причин масової бідності та вивчає тенденції, фактори та інструменти, за допомогою яких можна стимулювати економічний розвиток. Курс присвячений вивченню сутності процесів розвитку та його соціально-економічних типів; дослідженню природних і соціально-економічних передумов прогресивного розвитку системи; неадитивності економічної системи як принципової незвідності її властивостей до суми властивостей її складників і, відповідно, набуття нею емерджентних властивостей.

| Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь                  |                                                                     |        |
|----------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------|--------|
| Освітній ступінь                                                                 | Магістр                                                             |        |
| Спеціальність                                                                    | С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (С1.01 Економіка)» |        |
| Освітня програма                                                                 | «Економіка підприємства»                                            |        |
| Характеристика навчальної дисципліни                                             |                                                                     |        |
| Вид                                                                              | вибіркова                                                           |        |
| Загальна кількість годин                                                         | 150                                                                 |        |
| Кількість кредитів ECTS                                                          | 5                                                                   |        |
| Кількість змістових модулів                                                      | 2                                                                   |        |
| Курсовий проект (робота) (за наявності)                                          | -                                                                   |        |
| Форма контролю                                                                   | Екзамен                                                             |        |
| Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти |                                                                     |        |
|                                                                                  | форма здобуття вищої освіти                                         |        |
|                                                                                  | денна                                                               | заочна |
| Курс (рік підготовки)                                                            | 1                                                                   | 1      |
| Семестр                                                                          | 2                                                                   | 2      |
| Лекційні заняття                                                                 | 15 год.                                                             | 6 год. |
| Практичні, семінарські заняття                                                   | 30 год.                                                             | 6 год. |
| Лабораторні заняття                                                              | -                                                                   | -      |
| Самостійна робота                                                                | 105                                                                 | 138    |
| Індивідуальні завдання                                                           |                                                                     |        |
| Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти       | 3 год                                                               |        |

## **1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни**

**Мета:** формування знань, навиків і світогляду, які необхідні при управлінні процесами економічного розвитку.

### ***Набуття компетентностей:***

*Інтегральна компетентність (ІК):* здатність визначати та розв'язувати складні економічні задачі та проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення в сфері економіки або в процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов і вимог.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень.

СК5. Здатність визначати ключові тренди соціально-економічного та людського розвитку.

### ***Програмні результати навчання (ПРН):***

ПРН 2. Розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з питань розвитку соціально-економічних систем та управління суб'єктами економічної діяльності.

ПРН 9. Приймати ефективні рішення за невизначених умов і вимог, що потребують застосування нових підходів, методів та інструментарію соціально-економічних досліджень.

ПРН 11. Визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів.

**2. Програма та структура навчальної дисципліни для:  
повного терміну денної (заочної) форми здобуття вищої освіти.**

| Назви змістових модулів і тем                                                                             | Кількість годин |        |              |     |      |              |        |              |     |      |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|--------|--------------|-----|------|--------------|--------|--------------|-----|------|-----|
|                                                                                                           | Денна форма     |        |              |     |      | Заочна форма |        |              |     |      |     |
|                                                                                                           | тижні           | усього | у тому числі |     |      |              | усього | у тому числі |     |      |     |
| л                                                                                                         |                 |        | п            | лаб | с.р. | л            |        | п            | лаб | с.р. |     |
| Змістовий модуль 1. Теоретичні засади формування та розвитку економічних систем                           |                 |        |              |     |      |              |        |              |     |      |     |
| Тема 1. Економіка розвитку як галузь економіки                                                            | 1               | 9      | 2            | 2   |      |              | 14     | 2            | 2   |      | 10  |
| Тема 2. Теорії економіки розвитку                                                                         | 2               | 12     | 1            | 2   |      |              |        |              |     |      |     |
| Тема 3. Системний підхід як базис наукових досліджень розвитку економіки                                  | 3-4             | 16     | 2            | 4   |      |              | 14     | 2            | 2   |      | 10  |
| Тема 4. Роль змін у розвитку відкритих соціально-економічних систем                                       | 5-6             | 18     | 2            | 4   |      |              | 15     |              |     |      | 15  |
| Разом за змістовим модулем 1                                                                              |                 | 54     | 7            | 12  |      | 35           | 43     | 4            | 4   |      | 35  |
| Змістовий модуль 2. Системоутворюючі фактори та їхній вплив на розвиток економічної системи               |                 |        |              |     |      |              |        |              |     |      |     |
| Тема 5. Інформація як базис розвитку                                                                      | 7               | 12     | 1            | 2   |      |              | 13     |              |     |      | 13  |
| Тема 6. Час як системотвірний фактор розвитку економіки                                                   | 8               | 14     | 1            | 2   |      |              | 15     |              |     |      | 15  |
| Тема 7. Морально-етична компонента як фактор розвитку соціально-економічних систем                        | 9               | 12     | 1            | 2   |      |              | 15     |              |     |      | 15  |
| Тема 8. Розвиток, саморозвиток і самоорганізація економічної системи                                      | 10              | 12     | 1            | 2   |      |              | 15     |              |     |      | 15  |
| Тема 9. Механізм формування стійкості економічної системи                                                 | 11              | 14     | 1            | 2   |      |              | 15     |              |     |      | 15  |
| Тема 10. Синергетичні основи розвитку економічних систем і емерджентність                                 | 12-13           | 16     | 2            | 4   |      |              | 15     |              |     |      | 15  |
| Тема 11. Балансування рівня гомеостазів у системі «людина - навколишнє середовище – економічний розвиток» | 14-15           | 16     | 1            | 4   |      | 19           | 2      |              | 2   | 15   |     |
| Разом за змістовим модулем 2                                                                              |                 | 96     | 8            | 18  |      | 70           | 107    | 2            |     | 2    | 103 |
| Усього годин                                                                                              |                 | 150    | 15           | 30  |      | 105          | 150    | 6            |     | 6    | 138 |

**3. Темі лекцій**

| № з/п        | Назва теми                                                                                       | Кількість годин |
|--------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| 1            | Економіка розвитку як галузь економіки                                                           | 2               |
| 2            | Теорії економіки розвитку                                                                        | 1               |
| 3            | Системний підхід як базис НД розвитку економіки                                                  | 2               |
| 4            | Роль змін у розвитку відкритих соціально-економічних систем                                      | 2               |
| 5            | Інформація як базис розвитку                                                                     | 1               |
| 6            | Час як системотвірний фактор розвитку економіки                                                  | 1               |
| 7            | Морально-етична компонента як фактор розвитку соціально-економічних систем                       | 1               |
| 8            | Розвиток, саморозвиток і самоорганізація економічної системи                                     | 1               |
| 9            | Механізм формування стійкості економічної системи                                                | 1               |
| 10           | Синергетичні основи розвитку ЕС, емерджентні властивості                                         | 2               |
| 11           | Балансування рівня гомеостазів у системі «людина - навколишнє середовище – економічний розвиток» | 1               |
| <b>Разом</b> |                                                                                                  | <b>15</b>       |

#### 4. Теми практичних занять

| № з/п | Назва теми                                                                                       | Кількість годин |
|-------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| 1     | Економіка розвитку як галузь економіки                                                           | 2               |
| 2     | Теорії економіки розвитку                                                                        | 2               |
| 3     | Системний підхід як базис наукових досліджень розвитку економіки                                 | 4               |
| 4     | Роль змін у розвитку відкритих соціально-економічних систем                                      | 4               |
| 5     | Інформація як базис розвитку                                                                     | 2               |
| 6     | Час як системотвірний фактор розвитку економіки                                                  | 2               |
| 7     | Морально-етична компонента як фактор розвитку соціально-економічних систем                       | 2               |
| 8     | Розвиток, саморозвиток і самоорганізація економічної системи                                     | 2               |
| 9     | Механізм формування стійкості економічної системи                                                | 2               |
| 10    | Синергетичні основи розвитку економічних систем і їхні емерджентні властивості                   | 4               |
| 11    | Балансування рівня гомеостазів у системі «людина - навколишнє середовище – економічний розвиток» | 4               |
| Разом |                                                                                                  | 30              |

#### 5. Теми самостійної роботи

| № з/п          | Назва теми                                                                                   | Кількість годин |
|----------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| 1              | Самостійна робота 1. Теоретичні засади формування та розвитку економічних систем             | 35              |
| 2              | Самостійна робота 2. Системоутворюючі фактори та їхній вплив на розвиток економічної системи | 70              |
| Всього за курс |                                                                                              | 105             |

#### 6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- іспит;
- модульні тести;
- реферати, презентації;
- розрахункові та розрахунково-графічні роботи.

#### 7. Методи навчання

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда);
- практичний метод (практичні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані);
- самостійна робота (виконання завдань).

#### 8. Оцінювання результатів навчання

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою та переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

### 8.1 Розподіл балів за видами навчальної діяльності

| Вид навчальної діяльності                                                                                 | Результати навчання                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Оцінювання |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 1                                                                                                         | 2                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | 3          |
| Модуль 1. Теоретичні засади формування та розвитку економічних систем                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |            |
| Тема 1. Економіка розвитку як галузь економіки                                                            | ПРН 2, 9, 11. В тому числі<br>Знати основні аспекти економіки розвитку; вміти характеризувати сутність і основні показники економічного зростання.<br>Знати основні моделі та теорії економічного розвитку; вміти аналізувати основні фактори економічного зростання.<br>Знати економічну термінологію, сутнісне формування та розвиток системи, її склад і функції; вміти характеризувати взаємозв'язок факторів у процесі формування системи як цілісного утворення.                                                                                              | 10         |
| Тема 2. Теорії економіки розвитку                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 10         |
| Тема 3. Системний підхід як базис наукових досліджень розвитку економіки                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 10         |
| Тема 4. Роль змін у розвитку відкритих соціально-економічних систем                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 10         |
|                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 15         |
| Самостійна робота 1.                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 15         |
| Модульна контрольна робота 1                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 30         |
| Всього за модулем 1                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 100        |
| Модуль 2. Системоутворюючі фактори та їхній вплив на розвиток економічної системи                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |            |
| Тема 5. Інформація як базис розвитку                                                                      | ПРН 2, 9, 11<br>Знати поняття та класифікацію персоналу підприємства, економічну суть основного та оборотного капіталу підприємства, поняття інтелектуального капіталу та інвестиційних ресурсів.<br>Аналізувати структуру основного та оборотного капіталу підприємства.<br>Розрізняти прямі та обернені показники продуктивності праці.<br>Використовувати методи мотивації трудової діяльності.<br>Застосовувати знання теми при розв'язуванні ситуаційних завдань.<br>Вміти працювати в команді, делегувати повноваження, розподіляти роботу та вести полеміку. | 10         |
| Тема 6. Час як системотвірний фактор розвитку економіки                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 5          |
| Тема 7. Морально-етична компонента як фактор розвитку соціально-економічних систем                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 10         |
| Тема 8. Розвиток, саморозвиток і самоорганізація економічної системи                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 5          |
| Тема 9. Механізм формування стійкості економічної системи                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 10         |
| Тема 10. Синергетичні основи розвитку економічних систем і емерджентність                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 10         |
| Тема 11. Балансування рівня гомеостазів у системі «людина - навколишнє середовище – економічний розвиток» |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 5          |
| Самостійна робота 2.                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 15         |
| Модульна контрольна робота 2                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 30         |
| Всього за модулем 2                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 100        |
| 1                                                                                                         | 2                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | 3          |
| Навчальна робота                                                                                          | (M1 + M2)/2*0,7 ≤ 70                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |            |
| Екзамен                                                                                                   | 30                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |            |
| Всього за курс                                                                                            | (Навчальна робота + іспит) ≤ 100                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |            |

## 8.2 Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

| Рейтинг здобувача вищої освіти, бали | Оцінка за національною системою, екзамени/заліки |
|--------------------------------------|--------------------------------------------------|
| 90-100                               | Відмінно                                         |
| 74-89                                | Добре                                            |
| 60-73                                | Задовільно                                       |
| 0-59                                 | Незадовільно                                     |

## 8.3. Політика оцінювання

|                                                  |                                                                                                                                                                                                                                               |
|--------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Політика щодо дедлайнів та перескладання:</b> | Роботи, які здаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається з дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний)                                         |
| <b>Політика щодо академічної доброчесності:</b>  | Списування під час контрольних модульних робіт і екзаменів заборонені (в т.ч. з використанням мобільних девайсів). Доповіді, есе повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу                                           |
| <b>Політика щодо відвідування:</b>               | Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально в дистанційному режимі (в онлайн формі за погодженням із деканом факультету та лектором курсу). |

## 9. Навчально-методичне забезпечення

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни «Економіка розвитку» (на навчальному порталі НУБіП України elearn - <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=3724>);

- конспекти лекцій і їхні презентації - <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=3724>;

- Економіка розвитку: Навчальний посібник. О.О. Чередніченко, Т.В. Мірзоева, Л.М. Степасюк, О.А. Томашевська. К. «ЦП «КОМПРИНТ»». 2022. 405 с.

- Чередніченко О.О. Курс лекцій з дисципліни «Економіка розвитку» для здобувачів вищої освіти ОС Магістр за спеціальністю 051 «Економіка» ОПП «Економіка підприємства». 2023. 158 с.

- Чередніченко О.О. Курс лекцій з дисципліни «Економіка розвитку» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини» (за спеціалізаціями) галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини» ОПП «Економіка підприємства». 2025. 156 с.

## 10. Рекомендовані джерела інформації

1. Економіка сталого розвитку. Навч. посіб. М. Диха, В. Диха. К.: «Видавництво «Центр учбової літератури», 2024. 408 с.

2. Голобородько А.Ю. Сутність економічного розвитку підприємства. Проблеми економіки № 4 (54), 2022. С. 140-147. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-4-140-147>

3. Длугопольський О.В. Збірник кейсів з вивчення дисципліни «Аналіз політики» для студентів освітньо-професійної програми підготовки магістрів «Аналітична економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка». Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 59 с.

4. Економіка розвитку: європейський досвід упровадження досягнень Industries 3.0, 4.0 та 5.0.: навч. посіб. / за ред. Л.Г. Мельника, Ю.М. Завдов'євої. Суми: Університетська книга, 2022. 608 с.

5. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2026-2028 роки | Міністерство економіки, довідки та сільського господарства України. Режим доступу до ресурсу: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=04033e6d-ae91-47c0-b5c2-438c23bb7220&title=PrognozEkonomichnogoISotsialnogoRozvitkuUkrainiNa2026-2028-Roki>.

6. Довідник з економіки розвитку, Elsevier.

7. Державна служба статистики України. Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

8. Економіка розвитку: дослідження технологій переходу країн до прискореного стійкого економічного зростання. Режим доступу до ресурсу: <http://optimacenter.org/research/ekonomika-rozvytku-doslidzhennja-tehnologij-perehodu-krajin-do-pryskorenogo-stijkogo-ekonomichnogo-zrostannja-/>.

9. Основні прогностичні показники економічного і соціального розвитку України на 2025-2027 роки. Режим доступу до ресурсу: [Data.gov.ua](https://data.gov.ua).

10. TOMTOM TRAFFIC INDEX. Режим доступу до ресурсу: [https://www.tomtom.com/en\\_gb/traffic-index/](https://www.tomtom.com/en_gb/traffic-index/)